

ЗА ВНУШЕНИЕТО НА ДИРИГЕНТА ДИМИТЪР ГРИГОРОВ И НЕГОВИЯ СТРЕМЕЖ ДА СЕ „УСЪВЪРШЕНСТВАМЕ КАТО ЧОВЕЦИ“

ЕВЕЛИНА КРЪСТЕВА

ДОКТОР ПО МУЗИКОЗНАНИЕ И МУЗИКАЛНО ИЗКУСТВО, СЪЗДАТЕЛ НА
ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЦЕНТЪР „КОЛЕЛОТО НА ЕВА“, ДИРЕКТОР И СОБСТВЕНИК
НА ЕЗИКОВ ЦЕНТЪР ДИВА, УЧИТЕЛ В ЧСУ „РЪОРИХ“ И РЪКОВОДИТЕЛ НА
ВОКАЛНО СТУДИО „РЪОРИХ“

„Казват, че за културата на един народ най-добре се съди по начина, по който той се отнася към своите покойници. Нашите мъртви. Ние ги споменаваме, боготворим, понякога и проклинаме. Те са част от нашия живот. Не само от миналото. От настоящето, от бъдещето, от останалите завинаги неосъществени планове...“ На 11.12.2021 г. се навършиха 15 години от смъртта на диригента Димитър Григоров. Време, което понякога замъглява спомените и взаимоотношенията. Време, което ги прави по-реални, по-чисти и искрени, по-човешки. В ежедневието си музикантите, работили с Митко са постоянно свързани с него. Певците не се замислят непременно, но диригентът продължава да осмисля присъствието им в Църква, на концерт или турне. Свързват ги онези невидими нишки, които понякога решават да визуализират посредством спомени и конкретни напътствия. В други ситуации невидимите нишки ги превеждат през творческия процес естествено. Това е съкровено тайнство, което Димитър Григоров дирижира и внушава боравейки умело с тези нишки, като невидим кукловод. Всички се отдават на своите вътрешни светоусещания и създават музика със собствен почерк и стил. Видимата и невидимата сугестия!

В навечерието на всяка годишнина от кончината на диригента певци, колеги, близки и съмишленици отварят сърцата и спомените си за това как Митко Григоров е влязъл в техния вътрешен мир и какви следи е оставил в професионален и личен план.

„...Аз мисля, че за да бъдеш творец трябва едновременно и много да си страдал, и силно да си обичал...“, казва Митко Григоров. Дали и колко е страдал диригентът не е възможно да знаем. Но той изключително силно обича музиката и животът чрез и за нея. Неговият огромен творчески ентузиазъм граничещ с безкраен работохолизъм неминуемо е бил свързан с много трудности и тревоги, но на финала те някак винаги изглеждат оправдани. На репетиция, на концерт или запис, на лекции или на живо в предаванията по радиото.

„Всяка душа има свои собствени страсти – и възвишени, и низки. И всяка душа, вървейки по пътеката на своя земен път, изпитва и любов, и радост, но и гордост, ненавист, завист и, уви още много други. Когато тя обаче, се е предала изцяло на Бог, тогава той, щедрия, ѝ изпраща истинско покаяние, за да я очисти от сквернотата на ежедневието, учейки я да не го следва, като същевременно ѝ дава сила в борбата с изкушението.“ [1] С тези думи младият диригент

започва своята лекция, посветена на Възкресение Христово и дните на покаяние и смирение. Тези думи са дълбоко инкрустирани в съзнанието на Димитър Григоров и той се осланя на тях, когато участва в светото богослужение заедно със своя състав „Св. Седмочисленици“. За него това е мисия и той успява да я предаде и внуши и на останалите изпълнители.

В своите разкази певците от „Св. Седмочисленици“ споделят, че репетициите с Димитър Григоров никога не са били еднообразни. Работата с него винаги ги е държала в творческо напрежение. За повечето изпълнители най-притегателна е била силата на постигнатия звук – интонационно чист, перфектно изработен. Митко не е от онези диригенти, които навлизат във вокални детайли и подробности. Той не показва как нещо трябва да бъде изпято. Но, разказва. Разказва много и най-различни истории. Някои комични, други съвсем сериозни. Репетициите с него са като едни своеобразни кратки лекции, които приканват певците му да се настанят удобно в хоровата музика, да се почувстват у дома си, да я почувстват със сърцето си и да я направят част от себе си. В продължение на 11 години (1995-2006) диригентът е преподавател в АМТИИ – Пловдив. Богатият му изследователски труд, ерудираността му и сладкодумието му намират реализация в лекциите му. Обучава стотици студенти в специалностите „дирижиране“, „курсов хор“ и „църковна музика“. Задълбочената му работа върху богослужебната практика, както и върху тълкуването и разчитането на църковните ритуали и традиции достигат до широка и заинтересована аудитория на предаването „Музика сакра“ по програма „Христо Ботев“ на БНР, на което Димитър Григоров е автор и водещ от 1999 г., като

предаванията му влизат в Златния фонд на радиото.

Младият диригент вярва, че е необходимо в живота си да се „усъвършенстваме като човеци“. Той приема това верою за своя мисия, която да реализира преди всичко чрез изкуството на своя състав „Св. Седмочисленици“. Открива и пази грижливо и с любов подкрепата, която едноименната църква и нейните свещенослужители му оказват. В тази своя мисия той има изключителен съмишленик в лицето на своя партньор Снежана Григорова. Музиката, която правят и която звучи в църква привлича хората години наред. Тя ги прави съпричастни участници в свещенодействието, обвързва ги с миналото и им дава поглед назад към времето, от което произхождат.

Музиката и класическото изкуство са свещенодействие, благодарение на тях и сугестопедичното занятие се превръща в духовен акт.

Димитър Григоров сам открива „своята“ музика. Стотици музикални произведения минават през ръцете, очите и ушите му. Той ги изследва с прецизността на хирург, с душата на богомолец и със сърцето на музикант. Дълбокият предварителен анализ на творбата може да бъде чут и почувстван в изпълненията и в църква, и в концертните зали. Диригентът превръща всяка композиция от западно-европейската полифония и източно-православните песнопения в своеобразен мост между минало и настояще. Чрез ръцете му и гласовете на певците връзката между Ренесанса и 21 век е по-плавна, по-смислена, по-необходима. Без да се замисля слушателят започва да изпитва нужда да бъде в единение със своето минало, а от там да може да се впише по-човешки в своето бъдеще.

Димитър Григоров търси хармония във всеки детайл. Първата и най-важна стъпка към нея се корени в постигането на хубава едновременна атака при запяване. За тази цел диригентът настоява всеки прецизно да следи неговия жест, за да могат всички певци да дишат едновременно. От техническа гледна точка това е условието за постигане на ансамбъл. За диригента думите „заедно“ и „едновременно“ са добили и още по- дълбок смисъл, който отива отвъд теоретичните аксиоми. Да се уеднакви ритъма на диханието, да се усети момента, в който един певец завършва фразата и е готов да встъпи в следващата в синхрон с изпълнителя до него. Димитър Григоров превръща едновременното дихание в своеобразен ритуал, отдавайки му почти сакрално значение. Чрез него той постига единението, което постоянно търси, което му е така важно и необходимо.

Митко Григоров държи на „общото“ и в по-широк план. Има отношение към общността, която е съградил на принципа на един прост хармоничен модел- взаимодействието на частите на цялото и на цялото към отделните части. Певците са частите от цялото, наречено Вокален ансамбъл „Св. Седмочисленици“. Цялото „Св. Седмочисленици“ от своя страна определя същността и индивидуалността на всеки един от певците, когато музицират в църква, на концерт или в ежедневието им. Изпълнителите чувстват и пазят своята принадлежност към състава, защото това отразява изконен стремеж у човека да бъде част от общност и да се отъждествява с тази общност волево. За Митко Григоров певците казват, че съставът е неговото семейство. Те самите от дистанцията на времето възприемат себе си като неговото семейство. Случва се изпълнители да излязат от хора, после пак да се завърнат. Като че ли има сила и енергия, които те обвързват с църквата, с музиката, с колегите, с нуждата да се

почувстваш „заедно“. Привързан от невидими нишки.

--

[1] Григоров, Димитър. Miserere. БНР, Програма „Христо Ботев“, предаване „Музика сакра“, 21.01.2004 г.

За контакт с автора:

тел. 0898688955

email: evelinche@yahoo.com

ON THE ARTISTIC MESSAGES OF CONDUCTOR DIMITAR GRIGOROV AND HIS ASPIRATION FOR US TO “BECOME BETTER PERSONS”

EVELINA KRASTEVA

PH.D. IN MUSICOLOGY AND MUSIC ART, FOUNDER OF THE EDUCATIONAL
CENTRE EVA'S BICYCLE, DIRECTOR AND OWNER OF DIVA LANGUAGE
CENTRE, TEACHER AT ROERICH PRIVATE SECONDARY SCHOOL AND LEAD
VOCAL COACH OF THE ROERICH VOCAL STUDIO

They say a nation's culture is best judged by the way that nation treats its departed. Those who are no longer among us. We talk about them, revere them, sometimes curse them. They are part of our life - not only of our past, but of our present, our future, our unfulfilled dreams..." 11 December 2021 marked 15 years since the death of conductor Dimitar Grigorov (1968-2006). Long enough, possibly, for memories and relationships to blur. Long enough for them to become more real, more pure and more heartfelt, more human. The musicians who worked with Mitko are in a constant bond with him. They may not give it much thought, but the conductor continues to give meaning to their performances in church, at concerts and on tours. They are bound to him with those invisible threads which at times they decide to visualize by means of memories and specific instructions they recall receiving from him. In other situations, they naturally incorporate these threads in the creative process. It is a profound sacred mystery inspired and guided by Dimitar Grigorov, who tugs on these threads like an invisible puppet master. The artists explore their innermost perceptions of the world and create music bearing their individual style and temperament. That is both visible and invisible suggestion!

Every year, on the eve of the anniversary of the conductor's death, his colleagues, followers, and close friends open their hearts to memories of how Mitko Grigorov came into their inner worlds and what traces he left there, professionally and personally.

"I believe that, to be an artist, you must have suffered a lot, but also loved with all your heart..." says Mitko Grigorov. Whether or how much the conductor suffered, we cannot say. But he dearly loved music and lived through it and for it. His tremendous artistic enthusiasm, bordering on extreme workaholism, must have been accompanied by numerous hardships and worries, but in the end they somehow always seemed justified. At rehearsals, concerts, recordings, and lectures, or live in radio programs.

"Every living soul has its own passions, both lofty and primitive. And every living soul, going down its designated route on earth, experiences love, and joy, but also pride, hatred, envy and, unfortunately, many feelings of the kind. When, however, that soul fully submits to God, He sends its way genuine repentance, to cleanse it of the profanity of everyday existence, teaching it not to succumb to it and giving it the soul to fight temptation." These are the opening words of the young conductor's lecture dedicated to the Resurrection of Christ and the days

of repentance and humility. These words were deeply engraved in Dimitar Grigorov's mind, and he would rely on them when taking part in church services with his choir Sveti Sedmochislenitsi. That was a mission to him which he successfully passed on to other artists.

When sharing memories of him, the singers from Sveti Sedmochislenitsi point out that no two rehearsals with Dimitar Grigorov were ever the same. Working with him kept them under constant artistic pressure. What the majority of these singers found most alluring was the power of the sound achieved – intonationally pure and exquisitely performed. Mitko was not one of those conductors who would dwell on minute vocal details. He would not demonstrate how a piece should be sung, but he would tell stories. Plenty of stories, all different - some comic, others quite serious. Rehearsals with him were like short lectures of a sort, inviting the performers to feel at home, settle in comfortably within the music, feel it with their hearts, and make it part of their lives. For eleven years (1995-2006), Grigorov taught at the Academy for Music, Dance and Pictorial Art, Plovdiv. His extensive research experience, his erudition and his vocal eloquence all found a place in his lectures. He taught hundreds of students majoring in Conducting, Course Choir, and Church Music. His work on devotional practices, as well as on the decoding and interpretation of church rituals and traditions, reached a wide and keen audience on the Bulgarian National Radio's program "Musica Sacra", which Dimitar Grigorov authored and hosted from 1999 onwards; many of his broadcasts are now part of the Radio's Golden Archive.

The young conductor believed that, in our lives, we must aspire to become "better persons." He adopted this credo as his mission, which he would accomplish above all through his choir Sveti

Sedmochislenitsi. He received, and lovingly cherished, support from the eponymous church and its clerical staff. In this mission of his, he found an ardent follower in his partner Snezhana Grigorova. The music they made and performed together in church attracted audiences years on end, making them participants in the service, connecting them to the past and helping them look back to the times they grew up in.

Music and classical art are acts of worship, and thanks to them, a suggestopedic class also becomes a spiritual act.

Dimitar Grigorov discovered "his" music by himself. Hundreds of musical pieces passed through his hands, his eyes and his ears. He studied them with the precision of a surgeon, the soul of a worshipper, and the heart of a musician. His thorough preliminary analysis of a piece could be heard and felt at both church and concert performances. The conductor transformed every composition from West European polyphony and East Orthodox chants into a bridge between past and present. With the help of his hands and the singers' voices, the connection between the Renaissance and the 21st century becomes more fluid, more meaningful, and more needed. Without giving it much thought, the listener feels the need to be at one with their past, so that they can take a more humane part in their future.

Dimitar Grigorov sought harmony in every detail. The first and most important step towards that harmony is rooted in achieving a well-synchronised attack on the senses at the beginning of a song. To that purpose, the conductor insisted that every performer closely follow each gesture of his, so that all the singers could breathe at one and the same time. Technically, that is the prerequisite for a successful ensemble. To the conductor, the words "together" and "simultaneously" had acquired a

much profounder meaning than that pertaining to theoretical axioms. It came down to synchronizing the breathing rhythm and sensing when one singer is finishing a phrase and is ready to begin another, together with the performer standing at their side. Dimitar Grigirov transformed synchronized breathing into a special ritual, lending it an almost sacral meaning. Through it he could find the harmony which he was always searching for, and which to him was so important and necessary.

Mitko Grigorov insisted on the “general” in a broader sense. He had a special relationship with the community, built on the principle of a simple harmonic model: the interaction between the parts of a whole, and between the whole and the separate parts. The performers are the parts of the whole, which was the Sveti Sedmochislenitsi choir. The choir, on its part, defines the essence and individuality of the performers when they are singing in church, at concerts, or in their everyday life. They feel and cherish their belonging to the choir, because it reflects one’s innate drive to be part of a community and willingly identify with that community. The singers will tell us that, to Mitko Grigorov, the choir was his family. And, in retrospect, they consider themselves part of his family. It has happened that a singer has left the choir for reasons of their own, only to return to it at a certain point. Apparently, there is a force, an energy, which binds you to the church, the music, the colleagues, the need to feel “together.” It binds you with invisible threads.

Good Friday,
22.04.2022
Sofia

Contact Information:

telephone number: 00359898688955,
email: evelinche@yahoo.com